

Wie zijn dat, de Feniciërs?

Wie ook maar iets van de oudheid weet die kent de Feniciërs. En dat ze aan zeevaart deden dat is ook iets dat bij velen bekend is. Maar wie waren die Feniciërs eigenlijk? En wat weten we nu echt van hen? 'Feniciërs vormen geen duidelijke etnische eenheid. Zij die door anderen, Perzen, Grieken en Joden, als Feniciërs werden omschreven, noemden zichzelf niet zo. Eerder hielden zij zich vast aan hun verschillende identiteiten als bewoners van individuele stadsstaten (Sidon, Tyrus, Byblos)', schrijft Vladimir Jigoulov, de Amerikaanse oudheidkundige in de inleiding van zijn nieuwste boek. En toch heeft dit boek als titel: *'De Feniciërs, de grootste zeemogendheid uit de oudheid'*. Hoewel de Feniciërs dus niet als volk bestonden en ook geen sprake was van een Fenicische staat, kun je volgens Jigoulov namelijk toch spreken van een Fenicisch 'hartland' en van een geheel eigen cultuur. Dat 'hartland' werd gevormd door de smalle kuststrook (op sommige plekken niet meer dan

10 kilometer breed) die loopt van wat nu het zuiden van Syrië is tot en met het puntje van het huidige Israël. Dat is van het antieke Ugarit in het noorden tot Gaza in het zuiden. In die strook, die voornamelijk bewoond werd door een bevolking van Levantijnse oorsprong, ontwikkelden zich vanaf 1200 v.Chr. de zelfvoorzienende en zich zelfbesturende stadstaten die de basis gingen vormen van wat wel de Fenicische bond genoemd wordt. En het is volgens Jigoulov ook de materiele cultuur die in die steden groeit die als typisch Fenicisch beschouwd kan worden. Die typische 'Fenische' stijl kenmerkt zich volgens Jigoulov vooral door een hoge mate van eclecticisme. 'Een amalgaam van vele culturele elementen: Egeïsche, Noord-Syrische, Cypriotische, Assyrische en Egyptische. Handwerkslieden in de verschillende Fenicische steden speelden ook meesterlijk in op de wisselende smaken en voorkeuren van hun afnemers'.

Vergissingen

Dat verklaart ook het grote verschil in kwaliteit tussen aardewerk dat voor de lokale markt werd vervaardigd en het aardewerk dat bedoeld was voor de export. Omdat de Feniciërs het grootste deel van hun handwerkproducten, aardewerk, glas en ivoor voor de export produceerden, zijn hun producten over de hele mediterrane wereld teruggevonden. En omdat ze hun producten vaak ook aanpasten aan de smaak van de afnemer, zijn ze vaak moeilijk als Fenicisch te herkennen en zijn er in het verleden talloze voorwerpen als Fenicisch beoordeeld die dat achteraf niet waren.

Dergelijke vergissingen kwamen overigens in de oudheid ook al voor. Zo schrijft Homerus in de Ilias over zilveren Cypriotische schalen als zijnde afkomstig uit Sidon. En in de bijbel worden de bronzen wagens die voor de tempel van Salomo stonden, toegeschreven aan Hiram van Tyrus. Volgens Jigoulov associeerden Grieken, Joden

en ook de Assyriërs, wanneer ze zich niet bewust waren van de ware herkomst van kostbare kunstvoorwerpen, die voorwerpen dikwijls met Fenicië. Daaruit blijkt volgens hem dat de kwaliteit van Fenicische voorwerpen hoogelijk werden gewaardeerd. Hij suggereert zelfs dat de voorwerpen daardoor soms een mythische status konden verwerven. Wat Jigoulov in ieder geval laat zien, is dat Feniciërs en hun cultuur in zeer hoge aanzien stonden bij de hen omringende volkeren. Een mooi voorbeeld daarvan is te vinden in het werk van de Romeinse auteur Pomponius Mela. In de eerste eeuw na Christus schreef hij: 'De Feniciërs zijn een intelligente tak van het menselijke ras en uitzonderlijk qua verplichtingen van oorlog en vrede. Ze hebben Fenicië beroemd gemaakt. Zij bedachten het alfabet, ontwikkelden literaire activiteiten en ook andere kunsten, zij zochten uit hoe ze per schip de zee op konden, hoe ze met hun schepen slag moesten leveren en hoe ze over andere volkeren konden heersen.' (*de Situ Orbis* 1:65) Het boek van Jigoulov gaat verder uitgebreid in op de maritieme kwaliteit van de Feniciërs en laat zien dat zij tot in de verste hoeken van het Middellandse gebied handel dreven. En zelfs op talloze plekken eigen koloniën stichtten. Het boek van Jigoulov is uiterst gedetailleerd en geeft een goed beeld van een cultuur die zich slechts moeilijk laat duiden en dat ondanks dat ze door iedereen gekend was en vaak geliefd. Nadeel van dit boek is dat het, vanwege de nogal houterige vertaling, niet gemakkelijk leest. En ook zou deze uitgave een betere redactie kunnen hebben. Desondanks een interessant boek over een volk en een cultuur die niet bestaat en toch bestond. ◀

Auteur: Vladimir S. Jigoulov

Titel: De Feniciërs; de grootste zeemacht uit de oudheid

Uitgeverij: Uitgeverij Omniboek, Utrecht 2022

ISBN: 9789401918985

Prijs: € 25,-